

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (piąta izba)

z dnia 6 listopada 2014 r.*

Uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego — Ścieki komunalne — Dyrektywa 91/271/EWG — Artykuły 3 i 4 — Obowiązek zbierania ścieków komunalnych — Obowiązek oczyszczania ścieków komunalnych

W sprawie C-395/13

mającej za przedmiot skargę o stwierdzenie, na podstawie art. 258 TFUE, uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, wniesioną w dniu 12 lipca 2013 r.,

Komisja Europejska, reprezentowana przez O. Beynet oraz E. Manhaevego, działających w charakterze pełnomocników, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona skarżąca,

przeciwko

Królestwu Belgii, reprezentowanemu przez T. Materne'a oraz J.C. Halleux, działających w charakterze pełnomocników, wspieranych przez E. Gilleta oraz A. Lepière, avocats,

strona pozwana,

TRYBUNAŁ (piąta izba),

w składzie: T. von Danwitz, prezes izby, A. Rosas, E. Juhász (sprawozdawca), D. Šváby i C. Vajda, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Kokott,

sekretarz: V. Tourrès, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 15 maja 2014 r.,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

* Język postępowania: francuski.

Wyrok

- 1 Komisja Europejska w swojej skardze wnosi do Trybunału o stwierdzenie, że nie zapewniając zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych z 57 małych aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców (zwanej dalej „RLM”) powyżej 2000 i poniżej 10 000, Królestwo Belgii uchybiło zobowiązaniom, które na nim ciążyą na mocy art. 3 i 4 dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (Dz.U. L 135, s. 40, zwanej dalej „dyrektywą”).

Ramy prawne

- 2 Motywy trzeci i ósmy dyrektywy wskazują:

„[...] w celu zapobiegania niekorzystnym skutkom dla środowiska, spowodowanym odprowadzaniem niedostatecznie oczyszczonych ścieków komunalnych, istnieje potrzeba ponownego oczyszczania takich ścieków;

[...]

[...] niezbędne jest monitorowanie oczyszczalni ścieków i wód, do których odprowadzane są ścieki, oraz usuwania osadu w celu zapewnienia ochrony środowiska przed niekorzystnymi skutkami odprowadzania ścieków”.

- 3 Zgodnie z art. 1 dyrektywy:

„Niniejsza dyrektywa dotyczy zbierania, oczyszczania i odprowadzania ścieków komunalnych oraz oczyszczania i odprowadzania ścieków z niektórych sektorów przemysłu.

Celem niniejszej dyrektywy jest ochrona środowiska przed niekorzystnymi skutkami odprowadzania wspomnianych wyżej ścieków”.

- 4 Artykuł 2 dyrektywy stanowi:

„Do celów niniejszej dyrektywy:

- 1) »ścieki komunalne« oznaczają ścieki bytowe lub mieszaninę ścieków bytowych ze ściekami przemysłowymi lub wodami opadowymi;

[...]

- 4) »aglomeracja« oznacza obszar, gdzie zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków komunalnych lub do końcowego punktu zrzutu;

- 5) »system zbierania« oznacza system przewodów i kanałów, przez który gromadzone i odprowadzane są ścieki komunalne;

- 6) »1 RLM [...]« oznacza ładunek organiczny ulegający biodegradacji, wyrażony pięciodobowym biochemicznym zapotrzebowaniem tlenu (BZT₅), w ilości 60 g tlenu na dzień;

- 7) »oczyszczanie pierwotne« oznacza oczyszczanie ścieków komunalnych za pomocą procesu fizycznego lub chemicznego, obejmującego osadzanie zawiesiny lub inny proces powodujący, że BZT₅ dopływających ścieków jest przed odprowadzeniem zmniejszany o co najmniej 20%, a zawiesina jest zmniejszana o co najmniej 50%;

8) »oczyszczanie wtórne« oznacza oczyszczanie ścieków komunalnych głównie w procesie biologicznego oczyszczania z wtórnym osadzaniem lub w innym procesie, spełniającym wymagania podane w tabeli 1 załącznika I;

[...]».

5 Artykuł 3 dyrektywy ma następujące brzmienie:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, aby wszystkie aglomeracje wyposażone były w system zbierania ścieków komunalnych,

[...]

— najpóźniej do dnia 31 grudnia 2005 r. w odniesieniu do aglomeracji o RLM między 2000 a 15 000.

[...]

W przypadku gdy ustanowienie systemu zbierania nie jest uzasadnione, jako że nie przyniosłoby korzyści dla środowiska lub powodowałoby nadmierne koszty, należy zastosować pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy zapewniające ten sam poziom ochrony środowiska.

2. Systemy zbierania, opisane w ust. 1, spełniają wymagania załącznika I. pkt A [...]».

6 Artykuł 4 dyrektywy przewiduje:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, aby ścieki komunalne [doprowadzane do systemów zbierania] przed odprowadzeniem były poddane wtórnemu oczyszczaniu lub innemu równie skutecznemu oczyszczaniu w następujących okresach:

[...]

— najpóźniej do dnia 31 grudnia 2005 r. w odniesieniu do zrzutów do wód słodkich i estuariów, z aglomeracji o RLM 2000–10 000.

[...]

3. Zrzuty z oczyszczalni ścieków komunalnych opisane w ust. 1 i 2 spełniają odpowiednie wymagania załącznika I. pkt B [...].

4. Ładunek wyrażony równoważną liczbą mieszkańców jest określany na podstawie największego średniotygodniowego ładunku doprowadzanego do oczyszczalni w ciągu roku, z pominięciem sytuacji nadzwyczajnych, na przykład spowodowanych dużymi opadami».

7 Artykuł 15 ust. 1 dyrektywy stanowi:

„Właściwe władze lub właściwe organy monitorują:

— zrzuty z oczyszczalni ścieków komunalnych w celu zweryfikowania zgodności z wymaganiami załącznika I. pkt B, zgodnie z procedurami kontrolnymi ustanowionymi w załączniku I. pkt D,

[...]».

- 8 Załącznik I do dyrektywy, zatytułowany „Wymagania dotyczące ścieków komunalnych”, ma następujące brzmienie:

„A. Systemy zbierania [...] Systemy zbierania uwzględniają wymagania związane z oczyszczaniem ścieków. Projektowanie, budowę i utrzymanie systemów zbierania przeprowadza się zgodnie z najlepszą wiedzą techniczną, bez powodowania nadmiernych kosztów, szczególnie [w zakresie] dotycząc[ym]:

- objętości i charakterystyki ścieków,
- zapobiegania przeciekom,
- ograniczenia zanieczyszczenia wód, do których odprowadzane są ścieki, powodowanego przez przelewy wód burzowych.

B. Zrzuty z oczyszczalni ścieków komunalnych do wód, do których odprowadzane są ścieki [...]

1. Oczyszczalnie ścieków komunalnych są tak zaprojektowane lub zmodernizowane, aby reprezentatywne próbki dopływających ścieków i ścieków oczyszczonych można było uzyskiwać przed zrzutem do wód, do których odprowadzane są ścieki.
2. Zrzuty z oczyszczalni ścieków komunalnych poddane oczyszczaniu zgodnie z art. 4 i 5 [niniejszej dyrektywy] spełniają wymagania podane w tabeli 1. [...]

D. Metody referencyjne monitorowania i oceny wyników

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby stosowana była metoda monitorowania, odpowiadająca co najmniej poziomowi wymagań opisanemu poniżej.

[...]

2. Próbkę proporcjonalną do przepływu lub próbki pobierane w określonych 24-godzinnych odstępach czasu pobierane są [Próbki pobiera się w ciągu 24-godzinnego okresu, proporcjonalnie do przepływu bądź w regularnych odstępach czasu] w tym samym, dokładnie określonym punkcie wylotu, a w miarę potrzeby u wlotu do oczyszczalni, w celu monitorowania zgodności z wymaganiami dla odprowadzanych ścieków ustanowionymi w niniejszej dyrektywie.

Stosuje się międzynarodowe zasady dobrych praktyk laboratoryjnych, mające na celu ograniczenie do minimum rozkładu zanieczyszczeń w próbkach w czasie między ich pobraniem i analizą.

3. Minimalna liczba próbek w ciągu roku ustalona jest odpowiednio do wielkości oczyszczalni, a próbki pobierane są w regularnych odstępach czasu, dla równoważnej liczby mieszkańców [Minimalna liczba próbek do pobrania w regularnych odstępach czasu w ciągu roku ustalona jest odpowiednio do wielkości oczyszczalni]:

- RLM od 2000 do 9999:

12 próbek podczas pierwszego roku;

po 4 próbki w następnych latach, jeśli można wykazać, że wody w ciągu pierwszego roku spełniały przepisy dyrektywy; jeśli jedna próbka na cztery nie spełnia tego warunku, w następnym roku musi być pobrane 12 próbek.

[...]”.

- 9 Nagłówki pkt A i B załącznika I do dyrektywy odsyłają do przypisu o następującym brzmieniu:

„Uwzględniając, że w praktyce nie jest możliwe budowanie systemów kanalizacyjnych i oczyszczalni w taki sposób, żeby wszystkie ścieki były poddawane oczyszczaniu, na przykład podczas [wyjątkowo] obfitych opadów deszczu, państwa członkowskie zadecydują o środkach lub metodach ograniczających zanieczyszczenia związane [jaki należy podjąć celem ograniczenia zanieczyszczenia związanego] z przelewem wód burzowych. Środki te mogą uwzględniać szybkie, intensywne rozcieńczanie lub dobór odpowiedniego przepływu przy suchej pogodzie, albo ustalenie pewnej dopuszczalnej liczby przelewów rocznie”.

- 10 Tabela 1 załącznika I zatytułowana jest „Wymagania dotyczące ścieków komunalnych odprowadzanych z oczyszczalni, z zastrzeżeniem przepisów art. 3 i 4 niniejszej dyrektywy” [„Wymagania dotyczące zrzutów z oczyszczalni ścieków komunalnych podlegających przepisom art. 4 i 5 niniejszej dyrektywy”]. Przedstawia się ona w następujący sposób:

„Nazwa wskaźnika	Stężenie	Minimalny procent redukcji [...]	[...]
Biochemiczne zapotrzebowanie na tlen (BZT ₅ przy 20°C), bez nityfikacji [...]	25 mg/l O ₂	70–90 40 na mocy art. 4 ust. 2	[...]
Chemiczne zapotrzebowanie [na] tlen (ChZT)	125 mg/l O ₂	75	[...]
[...]	[...]	[...]	[...]”

- 11 Druga część tytułu tabeli 1 przewiduje, że „[w] charakterze wymagań stosuje się bądź wielkości stężenia, bądź stopień redukcji”.

- 12 Tytuł trzeciej kolumny omawianej tabeli 1 odsyła do przypisu, który uściśla, co następuje:

„Redukcja w stosunku do [wartości przy wlocie] ładunku ścieków dopływających”.

- 13 Tytuł drugiej linijki tej samej tabeli 1 odsyła do przypisu o następującym brzmieniu:

„Wskaźnik ten może zostać zastąpiony innym: ogólnym węglem organicznym (OWO) lub ogólnym zapotrzebowaniem tlenu (OZT), jeśli można określić relację pomiędzy BZT₅ i wskaźnikiem zastępczym”.

- 14 Z tabeli 1 załącznika I do dyrektywy wynika, że „biochemiczne zapotrzebowanie na tlen (BZT₅ przy 20°C), bez nityfikacji” w podlegających wymogom art. 4 i 5 dyrektywy zrzutach z oczyszczalni ścieków komunalnych nie powinno przekraczać stężenia 25 mg/l tlenu bądź powinno zostać zmniejszone o co najmniej 70% w stosunku do wartości u wlotu do tych oczyszczalni oraz że „chemiczne zapotrzebowanie na tlen (ChZT)” tych zrzutów nie powinno przekroczyć stężenia 125 mg/l tlenu bądź powinno zostać zmniejszone o 75% w stosunku do wartości przy wlocie do wspomnianych oczyszczalni.

Postępowanie poprzedzające wniesienie skargi

- 15 Pismem z dnia 29 maja 2007 r. Komisja zwróciła się do właściwych organów belgijskich o przedstawienie danych dotyczących wypełniania przez Belgię wynikających z przepisów art. 3 i 4 dyrektywy zobowiązań w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych. Organy te odpowiedziały na powyższe żądanie w dniu 15 lipca 2009 r. Z analizy udzielonej odpowiedzi wynikało, że w przypadku znacznej liczby aglomeracji o RLM powyżej 2000 i poniżej 10 000, zwanych „małymi aglomeracjami”, nie przestrzegano art. 3 i 4 dyrektywy. W związku z tym pismem z dnia 25 listopada 2009 r. Komisja wezwała Królestwo Belgii do usunięcia uchybienia.
- 16 W wyniku analizy odpowiedzi organów belgijskich na powyższe wezwanie do usunięcia uchybienia, która wpłynęła pismami z dnia 29 stycznia i 10 marca 2010 r., Komisja doszła do wniosku, że w szeregu aglomeracji nadal nie przestrzegano art. 3 i 4 dyrektywy. W konsekwencji Komisja skierowała do Królestwa Belgii w dniu 28 kwietnia 2011 r. uzasadnioną opinię. Na podstawie udzielonej przez organy belgijskie odpowiedzi na uzasadnioną opinię oraz dalszej wymiany dokumentów Komisja stwierdziła, że 57 aglomeracji, zarówno w regionie Flandria, jak i w regionie Walonia, wciąż nie zastosowało się do przepisów dyrektywy, w związku z czym zdecydowała o złożeniu niniejszej skargi.

W przedmiocie skargi

Argumentacja stron

- 17 Komisja twierdzi, przywołując pkt 25 wyroku Komisja/Hiszpania (C-219/05, EU:C:2007:223), że art. 3 ust. 1 dyrektywy nakłada obowiązek zbierania ścieków komunalnych, który zgodnie z orzecznictwem Trybunału stanowi sformułowane w jasny i jednoznaczny sposób konkretne zobowiązanie rezultatu, polegające na zapewnieniu, że wszystkie ścieki komunalne pochodzące z aglomeracji będą odprowadzane do systemów zbierania przed upływem terminu wyznaczonego przez dyrektywę. Artykuł 4 ust. 1 dyrektywy nakłada obowiązek oczyszczania ścieków komunalnych, zgodnie z którym państwa członkowskie powinny zapewnić, aby wszystkie ścieki komunalne odprowadzane do systemów zbierania powstałych na podstawie art. 3 dyrektywy, przed zrzuceniem do wód, do których odprowadzane są ścieki, były poddane wtórnemu oczyszczaniu lub innemu równie skutecznemu oczyszczaniu wykonanemu za pomocą procesu spełniającego wymogi określone w tabeli 1 załącznika I do dyrektywy.
- 18 Poza tym z motywu ósmego dyrektywy wynika, że państwa członkowskie powinny zapewnić, aby stosowana była metoda monitorowania oczyszczalni ścieków odpowiadająca wymogom opisanym w załączniku I pkt D do dyrektywy. Zdaniem Komisji zatem fakt, że istnieje oczyszczalnia ścieków i że jej działanie zostało stwierdzone na podstawie jednorazowego pobrania próbek, których wartości punktowe spełniają wymogi tabeli 1 załącznika I do dyrektywy, nie jest wystarczający, aby wykazać, iż oczyszczanie ścieków komunalnych w tej stacji jest zgodne z wymogami art. 4 dyrektywy. Zgodnie z wymogami załącznika I pkt D do dyrektywy państwa członkowskie powinny bowiem zapewnić kontrolę prawidłowego działania tych oczyszczalni poprzez pobieranie co najmniej dwunastu próbek w ciągu roku.
- 19 Komisja zaznacza, że dyrektywa nie ma zastosowania do aglomeracji o RML poniżej 2000, a zatem niezбиieranie ścieków komunalnych odpowiadających RML poniżej 2000 nie skutkuje samo w sobie naruszeniem art. 3 dyrektywy. Poza tym, mimo że dyrektywa wymaga osiągnięcia 100% poziomu zbierania ścieków komunalnych, Komisja w ramach wykonywania swoich uprawnień dyskrecyjnych do wszczęcia postępowania w sprawie naruszenia uznała w tym przypadku, że stopa zbierania na poziomie 98% jest wystarczająca, wymagając przy tym również, żeby 2% pozostałego niezbiieranego ładunku nie stanowiło RML równego bądź przekraczającego 2000. Komisja twierdzi ponadto,

powołując się na pkt 25 wyroku Komisja/Grecja (C-440/06, EU:C:2007:642), że skoro niektóre aglomeracje nie posiadają – wbrew wymogom art. 3 dyrektywy – systemów pozwalających na zbieranie 98% ścieków komunalnych odprowadzanych przez te aglomeracje, to przewidziany w art. 4 ust. 1 dyrektywy obowiązek objęcia oczyszczaniem wtórnym lub innym równie skutecznym oczyszczaniem całości ścieków komunalnych przed odprowadzeniem nie jest tym bardziej spełniony.

- 20 W oparciu o powyższe rozważania Komisja stwierdza, że sytuacja jednej aglomeracji w regionie Flandria nie jest zgodna z art. 4 dyrektywy i że sytuacja 56 aglomeracji w regionie Walonia nie jest zgodna z art. 4 bądź zarówno z art. 3, jak i z art. 4 dyrektywy.
- 21 Rząd belgijski kwestionuje argumentację Komisji, według której zgodność działania oczyszczalni ścieków z art. 4 dyrektywy powinno oceniać się w świetle załącznika I część D do dyrektywy. Nie istnieje bowiem żadna podstawa prawna dla obowiązku pobierania próbek w okresie jednego roku, gdyż art. 4 dyrektywy odnosi się nie do załącznika I pkt D, ale do załącznika I pkt B, który nie nakłada obowiązku pobierania próbek w okresie co najmniej jednego roku po uruchomieniu oczyszczalni ścieków, aby można było uznać, że dana aglomeracja działa zgodnie z art. 4 dyrektywy.
- 22 Rząd belgijski zauważa, że to art. 15 dyrektywy odnosi się do załącznika I pkt D. Artykuł ten nie jest jednak wymieniony w skardze i nie może zatem stanowić przedmiotu postępowania. W myśl art. 4 i załącznika I pkt B do dyrektywy należy zatem wnioskować, że zobowiązania wynikające z dyrektywy zostały wypełnione wówczas, gdy oczyszczalnia ścieków obsługująca daną aglomerację została uruchomiona i gdy pierwsze wyniki analiz pokazują, iż skład ścieków oczyszczonych jest zgodny z normami opisanymi w tabeli 1 załącznika I do dyrektywy.
- 23 Rząd belgijski – nie kwestionując dyskrecjonalnych uprawnień Komisji w kwestii uznania, że dana aglomeracja nie stosuje się do art. 3 dyrektywy w sytuacji, gdy zbieraniu podlega mniej niż 98% ścieków komunalnych tej aglomeracji – twierdzi, iż stanowisko takie jest bardzo rygorystyczne, nieproporcjonalne i niezgodne z celem dyrektywy w zakresie, w jakim w omawianym przypadku zagrożenie dla środowiska jest marginalne, a nawet nie istnieje, zwłaszcza że w aglomeracjach belgijskich, w ujęciu całościowym, poziom zbierania ścieków, o których mowa, przekracza 98%.
- 24 Rząd belgijski – przyznając, że region Walonia nie wykonał wszystkich swoich obowiązków wynikających z art. 3 i 4 dyrektywy w terminie wyznaczonym przez dyrektywę – zauważa, że dla regionu tego wypełnienie wszystkich tych obowiązków było całkowicie niemożliwe ze względu na ograniczenia sprzętowe, techniczne i budżetowe, którym musiał on stawić czoła.
- 25 W świetle informacji i danych zawartych w załącznikach do złożonej przez rząd belgijski odpowiedzi na skargę Komisja ograniczyła przedmiot skargi do zarzutów dotyczących nie 57, ale 48 aglomeracji.
- 26 W odniesieniu zatem do piętnastu następujących aglomeracji: Aywaille, Baelen, Blegny, Chastre, Grez-Doiceau, Jodoigne, Lasne, Obourg, Oreya, Orp, Raeren, Sart-Dames-Avelines, Soiron, Sombrefe i Yvoir-Anhée, Komisja uważa, że w świetle informacji, o których mowa w poprzednim punkcie, stopa zbierania ścieków komunalnych nie osiąga 98%. Oznacza to uchybienie określonemu w art. 3 dyrektywy obowiązkowi zbierania ścieków komunalnych, co skutkuje również uchybieniem obowiązkowi oczyszczania przewidzianemu w art. 4 dyrektywy.
- 27 Co się tyczy 31 następujących aglomeracji: Bassenge, Chaumont-Gistoux, Chièvres, Crisnée, Dalhem, Dinant, Écaussinnes, Estinnes, Feluy-Arquennes, Fexhe-Slins, Fosses-La-Ville, Godarville, Hannut, Havré, Jurbise, Le Rœulx, Leuze, Lillois-Witterzée, Profondeville, Rotheux-Neuville, Saint-Georges-sur-Meuse, Saint-Hubert, Sirault, Sprimont, Villers-la-Ville, Villers-le-Bouillet, Virginal-Hennuyères, Walcourt, Welkenraedt, Wépion i Wiers, niewypełnienie przez nie przewidzianego w art. 4 dyrektywy obowiązku oczyszczania ścieków komunalnych zostanie ustalone przy uwzględnieniu tego, czy wymienione aglomeracje posiadają oczyszczalnie ścieków.

- 28 Dwie aglomeracje, a mianowicie Gaurain-Ramecroix i Hélécine, mimo że są wyposażone w oczyszczalnie ścieków, nie działają zgodnie z przepisami art. 4 dyrektywy z tego powodu, że w ciągu pierwszego roku działalności tych urządzeń nie dokonano wymaganego przez rzeczony artykuł pobrania dwunastu próbek.
- 29 Czterdzieści osiem wymienionych aglomeracji jest położonych w regionie Walonia.
- 30 Komisja dodaje, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem państwo członkowskie nie może powoływać się na trudności praktyczne lub administracyjne w celu uzasadnienia niewypełnienia obowiązków i niedotrzymania terminów ustanowionych w dyrektywie. Ponadto Komisja stwierdza, że, po pierwsze, prawodawca Unii Europejskiej, świadomy zakresu prac infrastrukturalnych koniecznych do wdrożenia dyrektywy, wyznaczył państwom członkowskim wystarczająco odległy termin 14 lat, który upłynął w dniu 31 grudnia 2005 r., aby mogły one dostosować się do swoich obowiązków dotyczących tego rodzaju aglomeracji, oraz po drugie, że instytucja ta złożyła swoją skargę w niniejszej sprawie niespełna osiem lat po upływie wspomnianego terminu.

Ocena Trybunału

- 31 Od razu należy stwierdzić, że art. 3 ust. 1 dyrektywy nakłada sformułowane w sposób jasny i jednoznaczny zobowiązanie rezultatu, aby najpóźniej w dniu 31 grudnia 2005 r. wszystkie ścieki pochodzące z aglomeracji, których RML wynosi między 2000 i 15 000, były objęte systemem zbierania ścieków komunalnych (zob. analogicznie wyroki: Komisja/Hiszpania, EU:C:2007:223, pkt 25; Komisja/Grecja, EU:C:2007:642, pkt 25).
- 32 Z uwagi na powyższe wyłącznie Komisja jest właściwa w przedmiocie rozstrzygnięcia, czy właściwe jest wszczęcie przeciwko państwu członkowskiemu postępowania o stwierdzenie uchybienia ciążącym na nim zobowiązaniom oraz w przedmiocie ustalenia, z tytułu jakiego działania lub zaniechania po stronie danego państwa członkowskiego postępowanie to powinno zostać wszczęte (zob. podobnie wyroki: Komisja/Niemcy, C-431/92, EU:C:1995:260, pkt 22; Komisja/Niemcy, C-476/98, EU:C:2002:631, pkt 38; Komisja/Grecja, C-394/02, EU:C:2005:336, pkt 28).
- 33 W omawianym przypadku Komisja zdecydowała zatem o wszczęciu postępowania w sprawie stwierdzenia uchybienia zobowiązaniom zgodnie ze swoją ogólną praktyką w obszarze zbierania ścieków komunalnych w aglomeracjach, zgodnie z którą postępowanie takie wszczyna się w odniesieniu do aglomeracji, których zbieranie ścieków komunalnych znajduje się poniżej poziomu 98% lub jeśli 2% niezbranych pozostałości stanowi RML równe lub przekraczające 2000, mimo że dyrektywa wymaga zrealizowania 100% poziomu zbierania ścieków komunalnych.
- 34 Na podstawie tych rozważań Komisja – w świetle informacji przekazanych przez rząd belgijski – wycofała początkowe petitum swojej skargi w części dotyczącej niektórych aglomeracji i wniosła ostatecznie o stwierdzenie, że piętnaście aglomeracji wymienionych w pkt 26 niniejszego wyroku nie wypełniło określonego w art. 3 dyrektywy obowiązku zbierania ścieków komunalnych.
- 35 Bezsporne jest, że tych piętnaście aglomeracji jest wymienionych w tabeli znajdującej się w załączniku 1 do odpowiedzi na skargę złożonej przez rząd belgijski w Trybunale w dniu 15 października 2013 r. W tabeli tej wskazuje się, że zgodnie ze stanem na dzień złożenia odpowiedzi na skargę rzeczony aglomeracje nie spełniały wskazanych przez Komisję w niniejszej sprawie wymogów określonych w art. 3 dyrektywy.
- 36 Rząd belgijski nie powołuje się na wymienione w art. 3 ust. 1 akapit ostatni dyrektywy sytuacje, które pozwalają państwom członkowskim na odstępstwo od wynikających z art. 3 dyrektywy obowiązków dotyczących ustanowienia systemu zbierania ścieków komunalnych.

- 37 Rząd ten twierdzi jednak, że decyzja Komisji w postaci opisanej w pkt 33 niniejszego wyroku jest w niniejszej sytuacji zbyt rygorystyczna i nieproporcjonalna w zakresie, w jakim aglomeracje belgijskie, w ujęciu całościowym, zapewniają zbieranie ścieków komunalnych na poziomie przekraczającym 98%. Zatem ryzyko dla zdrowia i dla środowiska jest bardzo ograniczone.
- 38 Należy zaznaczyć w tym względzie, że system ustanowiony w dyrektywie zasadza się na pojęciu „aglomeracji” zgodnie z jej definicją zawartą w art. 2 dyrektywy. Zatem sporne w niniejszej sprawie wynikające z art. 3 i 4 dyrektywy zobowiązania państw członkowskich są związane konkretnie z aglomeracjami i różnią się w zależności od wielkości tych aglomeracji. Co za tym idzie, niezastosowanie się do wymogów dyrektywy powinno zostać rozpatrzone w odniesieniu do każdej aglomeracji z osobna.
- 39 W każdym razie zgodnie z utrwalonym orzecnictwem istnienie uchybienia powinno być oceniane według stanu faktycznego istniejącego w zainteresowanym państwie w dniu upływu terminu wyznaczonego w uzasadnionej opinii (zob. wyroki: Komisja/Włochy, C-525/03, EU:C:2005:648, pkt 14 i przytoczone tam orzecznictwo; a także Komisja/Irlandia, C-279/11, EU:C:2012:834, pkt 18 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 40 Tymczasem w odpowiedzi na pytania zadane przez Trybunał podczas rozprawy rząd belgijski przyznał, że w dniu upływu wyznaczonego w uzasadnionej opinii terminu, mianowicie w dniu 28 czerwca 2011 r., piętnaście aglomeracji, których dotyczą zarzuty Komisji i które zostały wymienione w pkt 26 niniejszego wyroku, nie spełniało przewidzianych w art. 3 dyrektywy wymogów w zakresie zbierania ścieków komunalnych.
- 41 W związku z tym, zgodnie z orzecnictwem Trybunału, przewidziany w art. 4 ust. 1 dyrektywy obowiązek objęcia oczyszczaniem wtórnym lub innym równie skutecznym oczyszczaniem całości ścieków komunalnych przed odprowadzeniem nie był również spełniony (zob. podobnie wyrok Komisja/Grecja, EU:C:2007:642, pkt 25 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 42 W konsekwencji należy stwierdzić, że nie zapewniając zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych następujących aglomeracji: Aywaille, Baelen, Blegny, Chastre, Grez-Doiceau, Jodoigne, Lasne, Obourg, Oreye, Orp, Raeren, Sart-Dames-Avelines, Soiron, Sombrefe i Yvoir-Anhée, Królestwo Belgii uchybiło zobowiązaniom, które ciążyą na nim na mocy przepisów art. 3 i 4 dyrektywy.
- 43 W świetle informacji przedstawionych przez rząd belgijski Komisja wycofała początkowe petitum swojej skargi w części dotyczącej niektórych aglomeracji i wniosła o stwierdzenie, że 31 aglomeracji wymienionych w pkt 27 niniejszego wyroku nie wypełniło przewidzianego w art. 4 dyrektywy obowiązku oczyszczania ścieków komunalnych.
- 44 Bezsporne jest, że rzeczony 31 aglomeracji zostało umieszczonych w tabeli zawartej w załączniku 1 do złożonej przez rząd belgijski ww. odpowiedzi na skargę, w której wskazuje się, że zgodnie ze stanem na dzień 15 października 2013 r. wspomniane aglomeracje nie spełniły wymogów art. 4 dyrektywy.
- 45 W każdym razie rząd belgijski nie podważa, że w dniu upływu terminu wyznaczonego w uzasadnionej opinii rzeczony 31 aglomeracji nie posiadało funkcjonujących oczyszczalni ścieków komunalnych i że w konsekwencji nie zostały spełnione wymogi z art. 4 dyrektywy.
- 46 Jeśli chodzi o dwie aglomeracje wymienione w pkt 28 niniejszego wyroku, należy stwierdzić, że w dniu złożenia skargi przez Komisję aglomeracje te posiadały oczyszczalnie ścieków, jednak – wbrew temu, co przewiduje załącznik I pkt D do dyrektywy – w ciągu pierwszego roku ich działania nie pobrano dwunastu próbek.

- 47 Uznając zatem, że aglomeracje te nie spełniały jeszcze wymogów z art. 4 dyrektywy, Komisja podtrzymała w odniesieniu do nich swoją skargę. Podczas rozprawy Komisja uściśliła jednak, że co się tyczy tych dwóch aglomeracji, nie zamierza ona zmieniać daty będącej punktem odniesienia dla oceny istnienia uchybienia.
- 48 Tymczasem rząd belgijski nie podważa, że w dniu upływu wyznaczonego w uzasadnionej opinii terminu obie te aglomeracje nie posiadały oczyszczalni ścieków i że w konsekwencji nie dostosowały się do wymogów z art. 4 dyrektywy.
- 49 W konsekwencji należy stwierdzić, że nie zapewniając oczyszczania ścieków komunalnych następujących aglomeracji: Bassenge, Chaumont-Gistoux, Chièvres, Crisnée, Dalhem, Dinant, Écaussinnes, Estinnes, Feluy-Arquennes, Fexhe-Slins, Fosses-la-Ville, Godarville, Hannut, Havré, Jurbise, Le Rœulx, Leuze, Lillois-Witterzée, Profondeville, Rotheux-Neuville, Saint-Georges-sur-Meuse, Saint-Hubert, Sirault, Sprimont, Villers-la-Ville, Villers-le-Bouillet, Virginal-Hennuyères, Walcourt, Welkenraedt, Wépion, Wiers, Gaurain-Ramecroix i Hélécine, Królestwo Belgii uchybiło zobowiązaniom, które ciążyą na nim na mocy przepisów art. 4 dyrektywy.
- 50 Rząd belgijski, odnosząc się do opóźnienia w wykonaniu koniecznych prac związanych ze zbieraniem i z oczyszczaniem wtórnym ścieków komunalnych oraz do wynikającego z tego uchybienia obowiązkowi określonym w art. 3 i 4 dyrektywy, powołuje się na ograniczenia sprzętowe, techniczne i budżetowe, z którymi borykał się region Walonia.
- 51 Należy stwierdzić, że prawodawca Unii, świadomy zakresu prac infrastrukturalnych koniecznych do przeprowadzenia w celu wdrożenia dyrektywy oraz kosztów związanych z pełnym wykonaniem przepisów dyrektywy, wyznaczył państwom członkowskim odległy o wiele lat termin na wypełnienie ich zobowiązań, a upływ tego terminu przypadł w niniejszym przypadku na dzień 31 grudnia 2005 r. W każdym razie, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, państwo członkowskie nie może powoływać się na trudności o charakterze wewnętrznym w celu uzasadnienia niewypełnienia zobowiązań wynikających z prawa Unii (zob. podobnie wyroki: Komisja/Grecja, C-407/09, EU:C:2011:196, pkt 36 i przytoczone tam orzecznictwo; a także Komisja/Irlandia, EU:C:2012:834, pkt 71).
- 52 Mając na względzie wcześniejsze rozważania należy stwierdzić, że nie zapewniając zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych następujących aglomeracji: Aywaille, Baelen, Blegny, Chastre, Grez-Doiceau, Jodoigne, Lasne, Obourg, Oreya, Orp, Raeren, Sart-Dames-Avelines, Soiron, Sombreffe i Yvoir-Anhée, jak również oczyszczania ścieków komunalnych następujących aglomeracji: Bassenge, Chaumont-Gistoux, Chièvres, Crisnée, Dalhem, Dinant, Écaussinnes, Estinnes, Feluy-Arquennes, Fexhe-Slins, Fosses-la-Ville, Godarville, Hannut, Havré, Jurbise, Le Rœulx, Leuze, Lillois-Witterzée, Profondeville, Rotheux-Neuville, Saint-Georges-sur-Meuse, Saint-Hubert, Sirault, Sprimont, Villers-la-Ville, Villers-le-Bouillet, Virginal-Hennuyères, Walcourt, Welkenraedt, Wépion, Wiers, Gaurain-Ramecroix i Hélécine, Królestwo Belgii uchybiło zobowiązaniom, które ciążyą na nim na mocy przepisów art. 3 i 4 dyrektywy.

W przedmiocie kosztów

- 53 Zgodnie z art. 138 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ Komisja wniosła o obciążenie Królestwa Belgii kosztami, a uchybienie zostało stwierdzone, należy obciążyć to państwo członkowskie kosztami postępowania.

Z powyższych względów Trybunał (piąta izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Nie zapewniając zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych następujących aglomeracji: Aywaille, Baelen, Blegny, Chastre, Grez-Doiceau, Jodoigne, Lasne, Obourg, Oreya, Orp, Raeren, Sart-Dames-Avelines, Soiron, Sombreffe i Yvoir-Anhée, jak również oczyszczania ścieków komunalnych następujących aglomeracji: Bassenge, Chaumont-Gistoux, Chièvres, Crisnée, Dalhem, Dinant, Écaussinnes, Estinnes, Feluy-Arquennes, Fexhe-Slins, Fosses-la-Ville, Godarville, Hannut, Havré, Jurbise, Le Rœulx, Leuze, Lillois-Witterzée, Profondeville, Rotheux-Neuville, Saint-Georges-sur-Meuse, Saint-Hubert, Sirault, Sprimont, Villers-la-Ville, Villers-le-Bouillet, Virginal-Hennuyères, Walcourt, Welkenraedt, Wépion, Wiers, Gaurain-Ramecroix i Héléciné, Królestwo Belgii uchybiło zobowiązaniom, które ciążyą na nim na mocy przepisów art. 3 i 4 dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych.**
- 2) **Królestwo Belgii zostaje obciążone kosztami postępowania.**

Podpisy